

KMEČKI TURIZEM IN KULTURA

Mnogi ljudje so prepričani, da se s kulturo ne splača ukvarjati. A seveda ni tako, saj lahko kultura poleg obilice notranjega zadovoljstva posredno ali neposredno prinaša tudi denar, pa čeprav se vse to dogaja na vasi, kajti mesta nimajo nobenega monopola na kulturo.

Sredi septembra je galerija 19 v Dolskem že štiridesetih v štirih letih odprla svoja vrata obiskovalcem, tokrat obiskovalcem razstave akademskega slikarja Mladena Jernejca. V Dolskem so začeli razmišljati o galeriji pred petimi leti, pred štirimi leti pa so zamisel tudi uresničili. Kmet Tone Čič s Kračeve domačije, ki je stara že več kot tristo let, je z ženo Ano pred enajstimi leti prišel na to staro domačijo in jo počasi začel urejati. Pred približno petimi leti jima je domačin Toni Tratnik predlagal, naj bi v stari hiši odprla galerijo, to pa sta čez leto dni tudi storila. Prvo razstavo v njej pa je imel sam pobudnik.

Tone Čič nam je povedal, da je bil tudi sam presenečen, ko je galerija tako uspešno zaživela. Takrat se še ni prav zavedal, kaj lahko prinese galerija hiši. Ob razstavah k njim pridejo najrazličnejši ljudje, ki mu včasih tudi kaj svetujejo. Tako je tudi galerija dobila sedanjo podobo, v njej pa so imeli že štirideseto razstavo. Dejal je, da je bila galerija dobro sprejeta, ob odprtih razstavah je vedno polno obiskovalcev, ki tudi spremljajo kulturni program, na koncu pa jih ob pomoči sponzorjev pogostijo. Poudaril je, da so razstave praznik za njihovo hišo. Še poseben polet pa mu je dala misel Jožeta Hudečka, ki je dejal, da je blagoslovljena tista hiša, ki zna iz navadnega dne narediti praznik. In res, na Kračevi domačiji ne manjka praznikov.

Galerist Tone Čič je povedal, da galerija 19 deluje v okviru turističnega društva Dolsko, katerega predsednik je tudi on. Za kmečki turizem se je odločil povsem spontano, saj je opazil, da so se obiskovalci razstav hoteli še malo zadržati na vasi. Tako se mu je porodila misel, da bi se začel ukvarjati še s turizmom. To zamisel je razširil med drugimi sovasčani, ki so večinoma pokazali posluš za dodatno dejavnost in zaslužek. Zato si vaško turistično društvo že nekaj časa prizadeva, da bi celotna vas zaživela s kmečkim turizmom, da bi v vasi zmogli toliko prenočitvenih zmogljivosti, da bi lahko prenočili vsaj za avtobus obiskovalcev. Tako usmerjena turistična politika vasi pa ji lahko

časoma prinese poleg naziva turistično zanimivega kraja tudi dodaten zaslužek in nova delovna mesta.

Pobudnik kmečkega turizma v Dolskem je dejal, da so imeli prvo tako

zem, ne le kmetom, ki se s turizmom ukvarjajo, temveč tudi drugim. Mnenja je, da se pri nas na splošno premalo vlaga v kmečki turizem, sam pa vsako leto vloži veliko svojega denarja v izboljšanje ponudbe. Z moščansko občino dobro sodeluje, na mestu pa še niso pokazali zanimanja zanj.

ZDENKO MATOZ

preizkušnjo, ki so jo krajanje Dolskega predlani uspešno prebrodili, ko so dobili na obisk poln avtobus Bavarcev iz kraja Sauergrupe, ki se ves ukvarja s kmečkim turizmom. Bavarcem so razkazali vas in pa nekaj slovenskih turističnih znamenitosti, med njimi kmečko ohcet v Ljubljani in Postojnsko jamo. Lani pa so se krajanje Dolskega odpravili k njim na obisk in si nabrali zanimivih izkušenj s kmečkim turizmom. Prihodnje leto bodo Bavarcem razkazali Prekmurje. Turistično društvo iz Dolskega tesno sodeluje tudi z Devinci iz Italije in Avstriji.

Gospodar Kračeve domačije je povedal, da ima 45 hektarjev zemlje in obilo živine. Ima tudi več jahalnih konj za rekreativno jahanje, ukvarja se z žganjekuho, pri kateri lahko sodelujejo tudi gosti. Trudi se, da bi naredil kmetijo čim bolj turistično zanimivo. Gostom ponudijo izključno domačo hrano, domač kruh, suhomesnate izdelke, suhe krljke, pa tudi jabolčnik in žganje. S kmečkim turizmom se največ ukvarjajo v petek, soboto in nedeljo, saj je treba med tednom kmetovati. Obiskujejo jih predvsem zaključene družbe, na prenočišče pa sprejemajo le tujce, saj še nimajo dovolj prenočišč. Zato so tudi imeli avgusta kmetijo zaprto, da so v njej lahko uredili dva apartmaja.

Tone Čič je še dodal, da se pri nas sploh še ne zavedamo vseh možnosti, ki jih lahko prinese razvit kmečki turi-

**Nasha skupnost bo spet izšla
27. oktobra.
Prispevke in oglase
sprejemamo do 16. oktobra**

MERCATORJEV VRTIČEK

Imate vrt? Potrebujete orodje, gnojila, semena. Pa še kaj. Če nimate vrta, imate v stanovanju prav gotovo kakšno okrasno rastlino. Treba jo bo presaditi. Potrebujete zemljo, lonček...

Pa hrano za hišne ljubljence - pse, mačke, ptice, ribice... in krmila ter dodatke za prehrano domačih živali - kuncev, piščancev, nesnic in govedi.

Prav zato smo odprli trgovino

MERCATORJEV VRTIČEK
na Zadobrovski 29 v Ljubljani.

Odslej vse na enem mestu - v lepi, sodobno urejeni samopostrežni trgovini:

Za vas smo v mesecu septembru in oktobru pripravili:

- pester izbor orodja in pribora za obrezovanje sadnega drevja in zaščitna sredstva za zimsko škropljenje: Folidol olje in Belo olje.

- za lepo cvetočo pomladni vrt izberite med čebulicami tulipanov, crucusov...

- različne vrste folij, in »TOPLIH GRED« za zgodnejši pridelek in zaščito rastlin pred zmrzaljo

- bogato izbiro sveč in suhe robe ter gospodinjskih potrebščin za shranjevanje in zamrzovanje živil.

Ponudili vam bomo strokovno literaturo, naši strokovnjaki pa bodo svetovali pri vzgoji in zaščiti sobnih in vrtnih rastlin, poljščin in sadnega drevja.

Polepšajte si stanovanje - to je moto sosednje trgovinice, ki ponuja kompletni program okolju prijaznih zaščitnih sredstev za les in kovino, pa barve, lake, čopiče, brusni papir, kite...

Čistila in šolskih zvezkov po ugodnih cenah.

Pričakujemo vaš obisk.

Zaupajte nam, zadovoljni boste!

MERCATOR-GOLOVEC,
LJUBLJANA, d. d.
PE Mercatorjev vrtiček,
Zadobrovska 29, Ljubljana

Mercator - Golovec
trgovinsko podjetje
Ljubljana, Leninov trg 4, d. d.

UREJANJE GRAMOZNIC

Neurejene gramoznice med Litijsko cesto in Ljubljano so verjetno ena največjih ekoloških bomb v občini Moste-Polje. Nevarne so predvsem zato, ker se je vanje leta odlagalo različne odpadke brez nadzora. Nekateri gramoznice so sčasoma kar zasuli, ne da bi jih prej uredili. Tako je zdaj skorajda nemogoče ugotoviti, kaj vse leži pod zemljo in ogroža podtalnico in bližnjo Ljubljano. Nekateri so v okrilju noči vanje zvozili marsikaj ekološko zelo vprašljivega. Menda je zemlja prekrila že marsikatero nevarno kemično snov, pa tudi trupla poginulih živali. Nekateri pa so po svoje »sanirali« gramoznice kar podnevi. V neurejene gramoznice so dovažali tudi elektrofiltrski pepel iz moščanske toplarne, čeprav bi ga morali odvažati na osrednje ljubljansko odlagališče na Barju. Vendar pa naj bi bil po mnenju nekaterih strokovnjakov elektrofiltrski pepel še najmanj nevarna snov v teh gramoznicah. Vsi poskusi, da bi uredili divje odlaganje odpadnih snovi, pa niso prinesli nič pozitivnega. Ker so neurejene gramoznice vse bolj razburjale občane in ker se občinska vlada zaveda te problematike, so se na občini odločili temu narediti konec. Vendar takrat bolj učinkovito.

Izvršni svet je že večkrat obravnaval to zapleteno problematiko in se odločil, da bo neurejene gramoznice uredil. Poslanci občinske skupščine so tako prizadevanje izvršnega sveta podprli. Tako je občinska vlada začela s pripravami na sanacijo dveh velikih zapuščenih gramoznic, ki sta ju prej izkoriščala SCT in Cestno podjetje Ljubljana. Ti dve gramoznici, ki sta sčasoma postali ogromna ekološka rana, sta veliki devetnajst hektarjev in ležita blizu tovarne Žima, le nekaj metrov stran od Ljubljane.

Ta, sprva le občinski projekt, pa je postal preveliko breme za občino Moste-Polje, zato si je občinski izvršni svet začel prizadevati, da bi urejanje gramoznic postalo ena izmed nalog mestnega sklada stavbnih zemljišč. To mu je tudi uspelo. Tako je zdaj sklad največji vlagatelj v sanacijo teh ekoloških ran. Sodelovati je začel tudi mestni sekretariat za urbanizem in varstvo okolja, ki je za to tudi prispeval denar.

Pred časom so obe gramoznici ogradili z žičnato ograjo in ju očistili vsega, kar tja ne sodi. Kosovne od-

padke in podobno šaro so odpeljali na odlagališče na Barju. Če bo projekt napredoval brez težav, bodo občani Most, pa tudi drugi Ljubljančani,

lahko že konec tega leta ali pa v začetku prihodnjega vanju začeli dovažati materiale, ki jih bodo dovolili strokovnjaki - predvsem izkopne materiale in ostanke podrtih objektov. Tudi zasipavanje v gramoznicah bodo natančno dooločili. Posamezniki in podjetja bodo tja lahko zastonj dovažali material in ga odlagali. To naj bi spodbudilo Ljubljančane, da se ne bodo več odločali na črno odlagati odpadkov v naravi.

Upajmo, da bodo tovrstna prizadevanja obrodila sadove in končno naredila nekaj reda na tem področju. Ko bo objekt ureditve gramoznic končan, bo tudi znano, katera dejavnost bo mogoča na obih saniranih gramoznicah.

ZDENKO MATOZ

VNAJNARJE, VOLAVLJE...

Za nedeljskega turista bo prav gotovo zanimiv izlet na pobočje dolgega slemena, ki se vleče levo od doline Besnice na višini od 510 do 682 metrov. Vleče se vse od Janč do izliva potoka Besnice v Ljubljano. Na njem je več vasi in zaselkov, vsi pa ležijo na njegovi prisojni strani. Vasi imajo ilovnato zemljo, zato je potrebno njive izdatno gnojiti, da dajo zaželeni pridelek. Tu je dosti sadja, zlasti jabolk in hrušk, iz katerih delajo mošt ali pa kuhajo žganje. Včasih so to sadje sušili za zimski čas, zdaj pa so to navado v glavnem opustili.

Na slemenu leži vas Vnajnarje, ki je

zelo razstresena, brez vsakršnega skupnega jedra. Ima 26 hiš, številne so še iz prejšnjega stoletja, zlasti gospodarska poslopja. Tako ima kašča pri hiši, kjer se po domače pravi »Pri Jakopiču«, letnico 1862. Zelo zanimiva je njena kmečka arhitektura, škoda pa je, da so verjetno tudi njej šteti dnevi. Pri tej hiši so vse do leta 1960 imeli tudi mlin, ki pa je ob boljši komunikaciji z dolino propadel. Ker nimajo svoje cerkve, hodijo k maši v pet kilometrov oddaljene Janče. Tudi kapelo imajo samo eno, včasih pa je bilo tu več znamenj, ki so obeleževala kraje, pomembne za vas. To so

bili kraji smrti ljudi, ki so jih pičile kače ali so doživeli kakšno drugo nezgodo. Zanimivo je, da so v teh krajih vedno zaznamovali žalostne dogodke, ne pa veselih.

Podobno kot na Vnajnarjah je tudi v Volavljah. Ide da je ta vas bolj strnjena, gruščasta, s skupnim vaškim življenjem. Tuudi malo več ravnine je, tako da je pridelovanje dosti lažje. Tu je Brezovo brdo z nadmorsko višini 682 metrov, s katerega je lep razgled tako na Doleznjsko gričevje kot na Kamniške alpe.

Volavljje se prvič omenjajo leta 1288, nato pa še večkrat, predvsem

v zvezi z posestvi, ki so jih tu imeli gospodje z Ostrega vrha in pa v zvezi s Stiškim samostanom. Vas in kmetije so prehajale od gospode na gospodo in skoraj nikoli ni bila vas v lasti samo enega gospostva. Zadnji veliki gospodje teh vasi so bili Codelliji, ki pa so svoja posestva v glavnem razprodali do leta 1895.

Vas Volavljje so Nemci avgusta leta 1944 skoraj v celoti požgali, ostalo je le nekaj gospodarskih poslopij, ki kažejo kmečko arhitekturo iz prejšnjega stoletja. Po vojni je bila obnovljena, tako, da se v vasi mešata neurejena novodobna in stara arhitektura. Vse vasi tega kraja so imela do sredine prejšnjega stoletja številne vinograde, ki pa so zaradi gozdnih zim zamrli. Ostale so le še bradje in pa terase, na katerih so vinogradi rasli. Vse te vasi

imajo veliko jabolk in hrušk, ki so jih prejšnja leta vozili v Gabrovko, na predelavo v sokove. Tega zdaj ni več in tako iz sadja kuhajo žganje, ponekod tudi več sto litrov. Poleg sadja je tu še kostanj in pa številni gozdni sadeži, ki kar vlečejo turista v gozd.

Nedeljski turist, pa tudi tisti, ki poleg turizma vidi še kaj drugega, bo tu videl in dobil marsikaj zanimivega in lepega. Zato se te kraje splača obiskati in se pogovoriti z tukajšnjimi ljudmi, ki so zanimivi za pogovor. Pa tudi kapljico domačega žganja in mošta boste lahko dobili pri skoraj vsaki hiši. Makadamska cesta naj ne bo ovira, da bi pogledali tudi v ta kraj naše občine.

EDVARD SVETEK
(se nadaljuje)